

VASÁR NAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

FŐSZERKESZTŐ:
NAGY KÁROLY, ref. theol. tanár.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
VAJDA FERENCZ,
székelyudvarhelyi ref. pap.

KIADJA:

Az Erdélyi Ref. Egyházkerület
»Egyházi Értekezlete«

Megjelenik:

minden vasárnap egy iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egy évre . 4 kor. Negyedévre 1 kor.
Fél évre . 2 kor. Egy szám ára 10 fill.

SZERKESZTŐSÉG

hova

a lapba szánt kéziratok
reklamációk
küldendők

Székelyudvarhely,
ev. ref. papi lakás.

Előfizetési pénzek,
Becsek Dániel Fia
könyvnyomdájába inté-
zendők: Sz.-udvarhely
Árpád-utca 3

„Hol a hiba?“

I.

Ezen a czimen panaszos sorok voltak olvashatók egy egyházi lapban — még nem is olyan régen. Megvallom: e kérdés oly mélyen vág bele egész református egyházi életünkbe, hogy ideig-óráig himezéssel- meg hámozással el lehet ütni a dolgot, — de azt, hogy e kérdésre feleletet, még pedig őszinte feleletet kell adnia minden református keresztyénnek — soha senki sem tagadhatja.

Olyanok vagyunk mi reformátusok, egyen-egyen, mint a laodiceabeli gyülekezet. Az idő, a maga kérielhetetlenül gyors tempójában suhan el fejük felett; alig vesszük észre a sok sok holnap-tól a tömérdek elmúlt tegnapot: csak akkor kiáltunk tüzet, mikor már a fedelünk recseg-ropog. Ezt a recsegést-ropogást elkerültetni, az a mi kis ujságunk feladata; s ha ennek meg akar felelni — rá kell, hogy mutasson kiméretlen őszinteséggel minden olyanra, mi hiba a mi egyházi életünkben.

A jó kertész nemcsak ültet, hanem a dudvát is irtja, a hit rózsás (és gyümölcsös) kertjében pedig kétszeresen szükség ez, „ha a pásztor megveretik elszéled a nyáj“ — ha a vigyázók alusznak — könnyen dolgozhatnak a lopók.

Nem akarom én ezzel a lelkipásztorokat sujtani, csak jelezni szeretném azt a *fontosságot*, hogy az egyházépítés munkája személyükön fordul meg. Mert — mondjuk meg az igazat, ha ldvezítőnk nem hü mindhalálíg — elenyészett volna az ő tudománya — legfőlebb emlékein merengne el manapság egy-két régiségbuvár. Azt is megvallhatjuk — hogy a mi tiszta evangéliumi

hitünk — amolyan tévhit lenne még ma is a világ előtt, ha a reformátorok hősi magatartása mellett nem küzdött volna száz és száz névtelen — kisebb-nagyobb ember ép a hősök igazáért „a vitézség lelki fegyverei mellett“ — még a test fegyvereivel is. És e ponton érünk a gyökérhez: *el felejtettük* mi papok, hogy azoknak a hősöknek még a mai napon is, az Ur lelkével vitézkedő egyenes utódai vagyunk.

Sokan vádat olvasnak e sorokból, vád bizony — de védekezni ellene csak az evangéliumi ifju „de“-jével lehet. Ebből következik egy más igen fontos dolog is. A mi népünk nem ismeri még a maga vallását sem. Szomorú valóság, de igaz. Saját tapasztalatom után mondhatom, hogy kerületünk azon részén, hol az irni-olvasni tudók a legkevesebb számban vannak, vallásukat csak úgy ismerik: „magyar vallás“.

A milyen tiszteletre méltó e czimben, hogy „magyar“ ép olyan gyenge állapot, hogy az a vallás — csak vallás — élet nélkül.

Van ennek a szomorú valóságnak édes anyja is. *Nem foglalkoznak eléggé a néppel.* Egy vasárnapi oktatás nem elég, a mi népünknek. A mai gyorsan fejlődő és változó világ áramlatai között éles látással kell kiszemelni a hasznot-hajtót — és megkivánni, hogy a magára hagyott nép az ő nem mondja: hogy szük, de korlátolt látkörével ezt megtenni nem képes. Ebben nincs kivétel, a világ legkisebb zugában levő hely sincs ma távol a szellemi élettől. Ezt félre ismerni: újra hiba.

Ez ellen lenne egy védekezés, hogy a nép nem hajlik az oktatásra, nem vezethető már a kellő utakon. Ez a mentség figyelmet érdemel, mert legalább 80—100 munka nélkül való esztendő

hiányát kell kipótolni. De a mulasztás — épen itt tűnik ki legjobban — félre ismerhetetlenül fenyegető veszélylyel jár. Mert, tessék elhinni — minden évvel egy-egy nehézséggel több áll a vallás-erkölcsi munka előtt — mert minden vallást erkölcsileg gondozatlan nemzedék örökségként hagyja — utódjára még az egyháziatlan szellemet is. Így haladva a legékesebb nyelven tartott, legszabatosabb predikáció is — üres padosorok előtt — a pápás mise református ikertestvére leend.

Itt, röviden ezekben a hiba egyfelől: A lelkipásztoroknak igazán pásztorok kell lenniök, össze kell szedniök a névleg együvé tartozó nyáját tényleg is. Pótolniök kell — ha gyenge erővel is — de annál nagyobb lelkesedéssel azt a sok hiányt, mit eddig mulasztottak.

Nehéz feladat az ilyen — szó sincs róla, de a szüntelen való kitartás czélhoz fog vezetni, — igaz ugyan, hogy nem egy év alatt — nem még egy felolvasás sorozatban sem — hanem, a mint idáig hosszú évek munkátlansága juttatott el — úgy vissza is csak hosszú évek keserves küzdelmei fognak elvezetni. Csekélységem szerint az egyik részről való hiba ez; a mi a másikat illeti; a Nt. Szerkesztő Ur engedelmével egy következő cikkben fogom elmondani.

Osváth Lajos.

TÁRCZA.

A husvéti legátus.

(2.)

Nem vagyok én idegen Bátya, mondám; magyar vagyok én szivestől, lelkestől és a mellett még kálomista is, ezért nem is menyek helyemről, mert tudom, hogy maguk az utas testvérnek, nem lehetnek bántására...

Összenéztek embereim, majd tanakodtak; azután az előbbi szónok hozzám járulva szólt: megkövetjük az urat tisztességgel, ha bebizonyítja, hogy Kálomista, mert akkor magyar is!

Mit volt tennem, itt bizonyítani kellett, elővettem tehát táskámból egy kibocsátó levelet — konceptust — és ünnepélyesen beigazoltam, hogy mindkét minősítésem meg van, minthogy én vagyok a husvéti legátusa U. T. városának.

No hiszen volt is erre azután Pál fordulása, abban a minutumban megszivellek. Magam sem tudom miként történt, de oda kerültem a hosszú asztal főhelyére, a czéhmester jobbára. Mondogatták is szégyenkezve, nó persze, persze, hogy tévedtünk. Nézze meg csak az ember, bizon akkuratósan tiszta magyaros az egész ábrázatja. Megis telt az asztal, három sorosan is borral és volt töltés, volt áldomás!

A magyarok Mózesese.

— Bocskay emlékbeszéd. —

Elmondotta: Sándor József országos képviselő az erdélyi ref. egyházkerület értekezletén.

I.

Az 1598. évtől új irány indult meg Magyarország közelében. Ez év őszén az ifjú Ferdinánd főherceg, a későbbi II. Ferdinánd király meglátogatja Rómát, onnan ellen-reformáció gondolatával tér vissza s Prágába menve felizgatja a különben is idegbeteg I. Rudolf császárt és királyt. A főherceg Steierben, Krajnában és Karintiában bezáratja a protestáns templomokat és elüzi a papokat. Egy-kettő közülök Thurzó György dunáninneni főkapitányhoz menekül: de Rudolf 1603. őszén szigorú parancsban kiűzetésüket rendeli. Deczemberben felszólítja a kalocsai érseket, az egri és váradai püspököket és sellyei jezsuitákat, hogy Erdélybe katolikus papokat küldjenek, mert el van határozva »az istentelen eretnokség kiirtására«. Elrendeli a városok vagyona összeírását, minek czélja: a mohácsi vész előtt volt hath. egyházi vagyonok visszavétele. November végén egész nyíltan meghagyja Barbiano kassai császári generálisnak, kit nem rég küldött le ide, egyenesen ezzel a czéllal, — hogy a kassai nagy templomot a protestánsoktól vegye el. Barbiano ezt 1604. január 7-én ágyuk közreműködésével teljesíti is, sőt a felvidéki városoktól minden templomot elvesz, protestáns istentiszteletet magánházakban sem engedi meg s a lelkészeket hat hét alatt távozásra szólítja fel. A

Én, nem igen akartam inni, mentegtettem magamat, hogy holnap nagy napom van és egy feketét kértem. A czéhmester erre, stentori hangon rendelkezett: minden polgárnak egy feketét, a legátus urnak hármat. Tehát bőven kijutott részem a jóból.

Néztem, néztem a mulató magyarokat és bennök a magyar tipust törülmetszett eredetiségében láttam: könnyüvérevel, nyíltságával, ellentmondó daczával, erős hazafiságával, de mindenek felett jó szívével, vendégszerető lelkével. Elgondoltam, ime egy nép, kinek lehet sok hibája, de nemes jelleme, jó szive, mint gyémánt ragyognak. Ezért, e nemzetnek, ha egykor Széchenyi nagy szelleme áthatja minden tagzatát, nagy hivatása lesz, a népek versenyében. E gondolat és hogy én is magyar vagyok, igen jól esett nekem.

Ugy, egy jó óra multán, a vendéglős intett, hogy kész a szobám. Egy óvatlan pillanatban tehát kivillantam, szobám ajtaját bezártam és lefeküdtem. Alig pár perc múlva zörgettek: Legátus ur keljen fel, ez nem járja! Nem így van az alku, de nem ám!... Én néma maradtam és... végül csend lett.

Reggel fél kilencz órakor felszedtem sátorfámat hogy berukkoljak. Utközben, az egyik polgártárs, az éjjeli ismerősök közül, hozzám csatlakozott és mondá: Azután édes Legátus ur, ne szóljon ám a Tiszteletes Urnak egy szót sem, az éjszakai

megrémült városok hiába sietnek Prágába az elzárkózott királyhoz; oda se bocsátják őket s hetek és hónapok várakozása után lélekben összetörve érkeznek haza. Pedig Magyarország ez idő szerint majdnem egészen protestáns, s Mohács után I. Ferdinánd és I. Miksa királyok maguk sem töltik be az elesett kath. püspökök állásait, hogy jövedelmeik eredeti rendeltetésükre, a honvédelemre forditassanak.

Ily hangulatban ül össze az 1604. február 3-ra Pozsonyba egybehívott országgyűlés, melyen majdnem az összes megyék és városok kezét fogják s nem akarnak tárgyalni addig, míg a vallás ügyében megnyugtatót nem kapnak. Márczius 21-én a protestáns rendek a ferencziek klostromában valóságos konventi gyűlést tartanak, s egyidejűleg a katonai kihágásokról szóló sérelmi felirattal vallásügyi sérelmi feliratot is adnak át Mátyás főhercegnek, mint a király helyettesítőjének. A magyarok a kedvező elintézés reményében, a vett sebek dacára él bennük a honfrierény és a jóakarát kijelentésével hozzákezdének ugyan a tárgyaláshoz s április 8-ra elkészül az az I.—XXI. cikkelyből álló törvényjavaslat, mely a katonák tartásáról, az adók behajtásáról s több ily gyakorlati kérdés elintézéséről szól, s mely hivatva volt, hogy Magyarország alkotmányának és vallásszabadságának akaratlan biztosítója legyen. Minthogy azonban a protestáns rendek a vallásügyi sérelem tárgyában semmi megnyugtatót sem kaptak, április 8-án sűrű tömegben megjelentek a nádori tisztt helytartójánál s egytől-egyig óvást emelve előtte, kivették az óvásleveleket, s ünnepélyesen kijelentették előtte,

lagziról, mert bizon mondom, megmossa a fejünket, az ünnep előtti czéczóért!

Biztosítottam az atyámfiát, hogy én néma maradok, csak más azután meg ne mondja, mert nagy volt az állapot, az bizonyos.

És aztán bekopogtattam a Tiszteleteshez. Örömmel, szeretettel fogadott az én kedves, aranyos kedélyű K. S. bátyám. Mindjárt a tréfán kezdette: hát azután, te pernehájder gyerek, mikor érkeztél, hol háltál, vagy talán az apostolok lován jöttél mi? . . .

Tíz órakor beharangoztak és bementünk a templomba. Gyönyörű gyülekezet volt együtt, ott voltak az én polgártársaim is mind közönségesen. Az arczokon kiült a husvét hangulat, az ajkakra szárnyalt a feltámadás ünnepi örömeinek, egeket kereső hála dala. En ennél szebb gyülekezetet, az ideig sohase láttam. Az összbenyomások hatása alatt, a lelkesedés határáig emelkedett ünnepi hangulatom; mert átérzettem, hogy nem az arany és drágaság teszen egy templomot széppé, hanem a buzgó gyülekezet.

A Tiszteletes természetes egyszerűséggel és megkapó szépen beszélt . . . Az Urasztalához is százával járult a nép. Elgyönyörködtem az ájtatos népen és elgondoltam: »En Uram, én Istenem! Milyen szép a magyar faj, midőn kívül arczán a vallásos ihlettől megszentelt komolyság!

Mégis, templomból kijövet látszott, hogy

hogy minden vallásháborgatás, minden templomfoglalás ellen, »inculcata tutela«, a jogos önvédelem eszközeivel élni fognak. E jelenete komor nyitánya volt annak, ami nemsokára bekövetkezni fog, s nem hiába mondta Mátyás főherceg, aki az égő Pozsony lángjai közt érkezett az országgyűlésre, hogy: »Ez rossz omen Magyarországra nézve«, — mert az lett, csak hogy Rudolfra nézve.

Midőn Mátyás főherceg a törvényczikket Prágába megerősítés végett Prágába felküldötte, ő, magyar emberek, Szuhay István egri püspök, Forgách Ferencz nyitrai püspök és mások tanácsára azt javasolta Rudolfnak, hogy véget vendő a vallásügyi sérelmek országgyűlési tárgyalásának, egy hozzáfűzött cikkelyben tiltsa el jövőre ezek színrehozatalát. Ezt Rudolf egy Himmerleich (Mennysors) nevű magyar titkár fogalmazására meg is cselekedte, s így született meg ama híres XXII. cikkely, mely önkényesen elrendeli: »Hogy a vallás ügyét a köztanácskozásokban és országgyűléseken senki vakmerően bolygatni ne merje«.

A törvényczikk tudomássá tételével a felsőmagyarországi rendek és városok egyenként bejelentik óvásukat a szepesi kamaránál s Homonnay Bálint Felső-Magyarország kapitánya, a katonaság és vallás ügyében szeptember 8-án Gálszécsre részországgyűlésre hívja össze a rendeket. E gyűlésből három tagu küldöttség megy arbiano rakamázi táborába s kijelentik, hogy a XXII-ik cikkelyt törvényesnek nem ismerik el, az ellen tiltakoznak s ha Barbiano ezen az alapon mégis eljár, kénytelenek lesznek a mult ország-

Tiszteletes bátyám uramat valami bántja. Ebédnél azután előhozakozott roszkedve okával: Te öcsém, nem láttad, hogy ott az oldal részről, vagy huszan kimentek a polgárok közül az urvacsora vétel előtt? . . . No látod ennek oka kell legyen és nem tudom eltalálni mi lehet az.

Feleltem, bizonyval oka van Bátya; lehet, hogy nem tartották meg kellően a nagyhetet és nem érezték magukat méltóknak az Ur asztalához.

Majd kitudom én azt az ünnep után, mondá. És azután, megmosdatom az atyafiakat, mert bizon nem illő az, ha a tekintélyes polgárság jár rossz példával a gyülekezet előtt . . .

Ez után több szó nem esett köztünk, e dolgról.

Az ünnep vigan telt el. Volt szép templom halgatóságom, volt ismerettség, meghívás, barátság. Szóval az idő repült . . . Harmad napján d. u. az én jó Tiszteletes bátyám egy polgári házhoz készült keresztelni. Engemet is hívott, de mert O. T.-ra társaságba voltam hivatalos nem mehettem. Dorgált is az öreg tréfásan: Nó fiam, te se jöjj többé ide legátusnak, mert nem értesz a princípális mulattatásához! Szerencséd, hogy az utolsó éven vagy, mert bemázolnálak Ödönnek, t. i. az igazgatónak.

Eltelt az ünnep harmad napja is, ájtatos buzgolkodással a templomba és kellemes időtöltéssel a családok körében. Ünnep után reggel midőn

gyűlésen tett óvásukhoz képest az önvédelem jogával élni. Ugyancsak kijelenték, hogyha különösen a sárgaruhás és veresruhás vallonok de általában a katonaság visszaélései ellen nem intézkedik, az önsegély eszközeit fogják igénybevenni. Megjegyzendő, hogy Magyarország ekkor még szabadválasztó és nem örökletes királyság s az ellenállás joga, jus resistendi még eltörölve nincs.

De Barbiano most nagyobbra gondol. Az üldözött és kifosztott hazafiak végtelen sora után kirabolni és elpusztítani készül Magyarország ez időtájt legnagyobb férfiát, a protestántizmus ügyének is egyik vezetőjét, akinek hazafias és nemzeti érzülete azonban nem akadály, hogy Rudolfnak is odaadó hiva és tanácsosa legyen. E férfi Bocskay István, aki 1557. január 1-én, a Petőfi születése napján Kolozsvárt született. Atyja György, I. Ferdinánd király hű embere, Izabella királyné távozása után sógorával, az egri hős Dobó Istvánnal csapatok élén Erdélybe jön, ura nevében az ország birtokba vételére. De Izabella visszatér, őt elfogják és Kolozsvárra belebezúrnak. A hű feleség lelkesei és alsószopori Sulyok Krisztina férjével megosztva a fogságot, így történik, hogy Bocskay, Magyarország első szabadsághőse Kolozsvárt, szemben a Mátyás király születés-házával és annak közvetlen közelében születik. Az óvárban máig is meglévő, u. n. Bocskay házban, mely akkor egy Eppel nevű gazdag polgáré volt, régi feliratos táblák hirdetik a szerencsés pénteki napot, melyen a fejedelem napvilágot látott, s mely nap azóta jelentős szerepet játszott életében. Pénteken nyerte meg többek közt az álmosdi

felébredtem, láttam hogy az én Bátyám a szekrény előtt áll az ágyam mellett és valamit teszen a tárczámba. Felültem és kérdeztem, mit csinál S. bácsi, azzal a diák pugyilárisal!

Töltöm fiam, töltöm, felélé, mert megbabonáztad a polgárokat; a keresztelőben 20 forintot gyűjtöttek a legátusnak, a legátum is 20 forint, most vigan mehatsz Enyedre... De, mond csak, szolt, mit tettél te az én atyámfiával, hogy neked adták a főkeresztelési stolát, holott ott sem voltál és nekem a keveset, holott én szolgáltam? No, megtalálom én a dolog nyitját? Mint, a hogy bizonytalán meg is találta. Reggeli után, megírta szolgálati bizonyítványomat, megölelt és bucsuztunk. Az én kedves Sándor bátyámról most is hálásan emlékezem, ki már évek óta elszáll a boldogok honába.

Enyeden, K. Ö. igazgatóhoz felvittem a borirékba zárt legátusi bizonyítványomat; az igazgató felbontotta, olvasta és azután reám mosolygott. És kérdezte, hát hogy is volt csak, az ünnep szombat éjjeli látogatás?...

Elmondottam az egészet, az igazgatóm jót nevetett az eseten és szolt: Nó lássa, mégis csak jobban van dolga az U. T.-i legátusnak, mint a K.-i vőfélynak...

Péchy Árpád,
brassói ev. ref. lelkipásztor.

csatát s pénteken is halt meg. A Bocskay családról tudjuk, hogy a XIII-ik században Zemplénvármegyében élt, Boksa nemzetségbeli regés Miczbántól veszi eredetét. Az erényes Miczbánné a kor szemérmes szellemében — reáival egy koldus asszonyra, mert egyszerre 3 gyermeke lett. Büntetésből ezért neki egyszerre 7 fia lesz, kik közül egyet megtart és hatot veszteni enged. De az apa még kellő időben reájön a dologra, a fiukat titokban felneveli s nagykorukban az örömeiben és bánatában majdnem meghaló anya keletére vezeti. Nem hasonlít-e ez az eredet némileg a Mózes történetéhez? A hét fiuból hét erős nemzetség származik; a harmadiktól, Dénestől, a zempléni Bocskórtól a Bocskay-család, mely később a bihari Kis-Máriáról felveszi a kismarjai előnevet is. Bocskay tehát családirag abból a vármegyéből származik, hol a honfoglalás után először telepedett meg Árpád s hol 100 és 250 év múlva II. Rákóczi Ferencz és Kossuth Lajos is születik. Egy Boksa-nemzetségbeli Miklós már a XIII-ik században erdélyi vajda. István anyai révén unokatestvére a kor nagy virágénekesének és vitézi dalosának, a szerelem és szabadság első költőjének, Balassa Bálintnak, kinek ereiben szintén Sulyok vér csörgedez. Tizenöt testvére lévén, kik közül 11 ért el nagykorúságot, hat nőtestvére után utján rokonságban áll a somlyai Báthory, Kendeffy, bihari Bágdy, alsólendvai Bánffy, palocsai Horváth és fejelegyházi Haller-családokkal. A Haller-család máig is ezen a vonalon jön le. Legidősebb testvére Báthory Kristóf fejedelemhez ment férjhez s így Bocskay, az atyjára következő Zsigmond fejedelemnek nagybácsija. Ez a körülmény elhatározó lesz élete első szakában.

Az öreg György, egy európai műveltségű ember, I. Ferdinánd és I. Miksa király magyar titkárja és tanácsosa, ideje nagy részét Bécsben és Prágában tölti el s ott nő fel István is a nemes apródok között, mint Mózes a Pharaó udvarában. Az apa látván, hogy a Habsburgok Magyarországot a töröktől felmenteni nem tudják, vagy nem akarják, beutazza kiterjedt rokonságát és a megyéket s a János Zsigmond nemzeti fejedelemsége mellett apostoloskodik. De egy levél áruló lesz, javait elkobozzák: azonban ő Erdélybe menekül s János Zsigmondtól kap új jószágokat. Az öreg pályafutásában tehát előképezve látjuk a fiut.

Erdélyben, István, atyját 14 éves korában elveszítvén, a három Báthory, u. n. István, Kristóf és Zsigmond fejedelmek oldalánál tölti el ifjú és férfikora javát. A Báthory-ház törökellenes támadó politikájában, mely a nyugati kereszténységre támaszkodik, ott látjuk őt törhetetlen rokon- és hazaszeretettel: 24 éves korában, a kis-koruan árván maradt Zsigmond fejedelem egyik testamentumos ura, vagyis végrendeleti végrehajtójaként; 36 éves korában a nagykoruvá lett fejedelem adományából váradi kapitány és bihari főispán lesz; 1594-ben Zsigmond kíséretében a szintén rokon Geszthy Ferencz fővezérel, 600 kék darabont élén együtt rontanak rá a fejevári országgyűlésre s államcsinnyel kényszerítik a rendeket, hogy a töröktől elszakadjanak s az

európai ligához és illetve a Rudolf szövetségéhez csatlakozzanak. De a török idő előtt közeledik, Zsigmond menekülni kénytelen, s Bocskay hozza vissza csapktokkal. 1595-ben Zsigmond megbízásából Prágába megy, elismerteti az erdélyi fejedelemiséget, s osztrák főhercegnőt hoz öcsésének feleségül; okt. 28-án mint fővezér Gyurgyevónál többek közt 16.000 székely élén megveri Szinán nagyvezért. A következő évben azonban fordul a hadszerencse, Zsigmond lemond s Bocskay Prágában — az alkotmány és vallásszabadság biztosítása

Hull az áldás.

Hull az áldás,
Hogy aratás
Legyen minél előbb...
És az ember
Jó lélekkel
Álljon Isten előtt!

Ha kenyere...
Van mindene,

BOCSKAY ISTVÁN.

mellett — az ő nevében Rudolfnak ajánlja fel Erdélyt. De a török ismét közeledik, segítség nincs és Zsigmond a kárpótlásul kapott Oppelnből visszatérve, — azon biztosítására, hogy Rudolftól elszakadni nem akar, — Bocskay őt a szászsebesi táborral, majd pedig az országgyűléssel is trónjára újra visszaülteti. (Folyt. köv.)

Ki a földön tartsa...
Hálát adni,
Imádkozni
Eljár a templomba.

Pedig hányan?...
A világban
Elfelejtik tenni!
Földi jóért,
Gazdagságért
Az Istent tisztelni!

De te szivem,
Égő hitem
Légy is jobb azoknál;
Ne legyen szebb
És kedvesebb:
Helyed a templomnál!

H. Szántó István.

Hazai krónika

1904. július 11.

Országgyűlés. A képviselőházban még mindig az idei költségvetés vitája foly. Szinte már el is kezdett volt posványosodni a vita, midőn egyszer csak hire futamodott, hogy báró Bánffy Dezső is beszélni fog. Bánffy beszéde elé azért tekintettek nagy várakozással, mert az első eset, hogy egy volt miniszterelnök az ellenzék élére álljon és bírálja a kormányzást, melyben az előtt ő is részt vett. Bánffy jul. 4-én szólalt fel és elmondotta hatalmas beszédét, jelezve amaz irányelveket, melyeknél fogva Magyarországot magyarrá lehet tenni. A beszéd azon föltevésből indul ki, hogy a dinasztiaival egyetértőleg lehet is, kell is a magyar sovíniszta értelmében vett magyar államot létrehozni. Ebből a szempontból különösen hangsúlyozza, hogy az országnak az önálló vámterület mellett kell állást foglalni. A kaszárnyák feliratára nézve azt mondja, hogy nemcsak nálunk, hanem Bécsben is kettős feliratot kell alkalmazni, t. i. magyart és németet. Éles leczkét adott a horvátoknak is, kik állandóan izgatnak a magyarok ellen. Természetes, ha Bánffy beszélt, beszélnie kellett a miniszterelnöknek is. *Tisza* nem is késett sokáig a válasszal. Beszédében czáfolja a Bánffy állításait. Azt mondja, hogy Magyarország csak addig lesz állam, míg Ausztriával közösségben áll. Ha megcsináljuk az önállóvámterületet, nagy hatalmi állásunknak vége lesz. Bánffy ne is beszéljen az önálló vámterületről, mert alatta akarták a közönséget államosítani. Szólt *Tisza* az 1848. évi XX. t.-cz. végrehajtásáról is és ezeket mondotta: Az 1848. évi XX. törvényre nézve álláspontját már programjában is megtette, legelőször is megvárta a protestáns egyház állásfoglalását; az egyház memorandumát már megkapta és most tanulmányozza. Az egyházi adózás terén levő tarthatatlan viszonyokat meg kell szüntetni, s a lelkészek állását újra kell rendezni. Elismeri, hogy a segítségre égető szükség van. A községekben olyan új adókulcsot kell létesíteni, amely számol az adózók vagyoni viszonyaival. A hiányt ott, ahol lesz, az államnak kell fedeznie. Ezeket a bajokat nemcsak a protestáns egyházban kell orvosolni, hanem a többi egyházakban is, mindenütt egyenlő mértékkel. A papi fizetéseket is minden felekezetben egyenlően kell rendezni — de csak akkor, ha ezt az állam pénzügyi viszonyai majd megengedik, mert ez ismét sok millióba fog kerülni.

Az elmúlt hétnek még nevezetes eseménye volt az Apponyi beszéde, aki most szintén ellenzéki oldalról támadta a kormányt. A vitát tovább folytatják.

Egyházi élet.

Értekezleti közgyűlés Kézdivásárhelyen.

Rég nem volt Kézdivásárhelynek annyi kedves vendége s rég nem folyt le falai között oly országgraszoló nevezetes dolog, mint jul. 5. 6. napjaiban. Az ugynevezett »erdélyi ev. ref. egyházi értekezőlet« idei közgyűlése sokáig kedves emléke lesz a város polgárságának.

Az Értekezőlet tagjainak legnagyobb része hétfőn jul. 4-én este vonaton érkezett meg. Már 6 órakor gyülekezni kezdett a város közönsége az állomáshoz a vendégek ünnepélyes fogadására. A társulatok a zászlóikat is kihozták. A pályaudvaron rendet az önkéntes tűzoltók tartottak. A Rákóczi induló hangjai mellett robogott be a szokatlanul hosszú vonat az állomásra, mire a nagy sokaság hatalmas éljenzésben tört ki. A fogadtatást Sándor József orsz. képvis. köszönte meg. A beláthatatlan hosszú kocsisor, melynek élén városi és vidéki lovasokból összeállított bandérium haladt, a város végén felállított diszkapunál megállapodott, hol a város közönsége nevében dr. Török Andor polgármester üdvözölte a vendégeket, hol szintén Sándor József válaszolt.

Az elszállásolás után a városi „Vigadó“-ban összejöttek a vendégek ismerkedési estélyre. Reggel 9 órakor a közönség ismét megjelent a vasuti állomásnál. Ekkor érkezett meg többek közt dr. Bartók György erdélyi ref. püspök, gr. Bethlen Pál és gr. Haller János főispán is. Üdvözlő beszédet dr. Török Andor tartott, mire dr. Bartók György püspök felelt.

Július 5-én d. e. 10 órakor kezdődött az *istentisztelet*. A tágas református templom alig volt képes befogadni a vendég sereget és igen nagyszámu érdeklődőket. Az istentisztelet „Te benned biztunk eleitől fogja“ kezdetű meghatóan gyönyörű énekkel nyílt meg. Tóthfalussi József marosvásárhelyi pap magas röptü szép imája következett ezután. Nagy Gerő kézdivásárhelyi énekeszér zenekisérettel előadott szólója igazán megérdemli a dicséretet; majd az egész ünnepek fénypontja következett. Dr. Kecskeméthy István kolozsvári theologiai tanár lépett a szószékre, hogy ünnepi beszédét megtartsa. Hazafias hévtől, keresztényi szeretettől áthatott beszéde felgyújtotta a lelkeket s az összes jelenvoltakat határtalan gyönyörűséggel töltötte el. A zágoni dalkar szép éneke után dr. Bartók György püspök mondott imát s adta püspöki áldását a gyülekezésre, könyveket csalva a hallgatók szemébe.

Csak ezekután vette kezletét a szorosán vett értekezőlet, melynek *diszgyűlését* gr. Bethlen Pál alelnök nyitotta meg. Lelkes szavakban ismerteti az Értekezőlet megalakulásának czélját, feladatát. Rámutat azokra a veszedelmekre, melyek a kálvinista egyházat s így közvetve az egész nemzetet fenyegetik. A főrangú református főispán beszéde mély benyomást tett a hallgatók szívére s élénk éljenzés hangzott föl annak végeztével.

A diszgyűlés ünnepi ponja a Sándor József Bocskay emlékebezzéde következett ezután, mely-

ben hosszan, történetileg ismertette azon dicső mozgalmat, melyet a magyarok Mózesse nemzete és egyházaért 300 évvel ezelőtt megindított. A gyönyörű emlékbeszéd közlését lapunk mai számában kezdjük meg.

Tárkányi György titkár fejtegette rövid hatóságos beszédben az értekezlet célját; fölkerve mindenkit a nagy és nemes munkában való részvételre és buzgó támogatására. Majd Bod Károly alelnök indítványára táviratilag üdvözölte az Értekezlet báró Bánffy Dezsőt, gróf Kun Gézát és Dézsi Gyula esperest, kik részint más kötelességükre, részint egészségi okokra tekintettel nem tudtak a gyűlésen megjelenni.

Ezzel végződött is volna a kedd délelőtti gyűlés, de még Bodor Géza kézdi esperes emelt szót és gyönyörű szavakban mondott köszönetet dr. Bartók püspök és gróf Bethlen Pál ömeltóságaiaknak azért, hogy óriási mérvű elfoglaltságaik daczára is időt szakítottak maguknak arra, hogy közénk eljőjenek. A közönség rendkívüli nagy figyelme mellett állott fel szólásra Bartók püspök úgy, hogy hatalmas erejű beszédben hívjon fel mindenkit a szeretet tüzeinek élesztésére, az egyház és haza iránti kötelességek teljesítésére. A szívből jövő igaz szavak szívhez is szólottak s a jelenlevőket teljesen magával ragadta a püspök ur az ő prófétikus szónoklatával. Méltóbb befejezése nem is lehetett volna az ünnepségek első sorozatának. Mindenki megilletődve, lelke mélyéig meghatva távozott a templomból. Távozott a püspök ur is, hogy pár pillanat múlva a megye főispánja, gróf Haller János vezetése alatt tisztelgő Értekezletet fogadta saját szállásán, majd a közeled következett, melyen közel 200-an vettek részt.

A délután folyamán még 5 órakor választmányi ülés volt a templomban, hol végleg előkészítették a szerdei tárgyaló gyűlés anyagát, majd este 8 órakor a Vigadó nagytermében gyülekezett ismét a vendégek és közönség nagy sokasága a fényes estélyt végigélvezni.

Bodor Lajos zenekarának szép nyitánya után *Megyaszi* Piroska nagy hatással szavaltta el *Szabó Jenő* „Frangepán Katalin“ című gyönyörű balladáját. *Kelemen* Lajosné urhölgy játszta el ezután a jelen alkalomra szerzett „Magyar Ábránd“-ját, s a felzúgó tetszés nyilvánítás folytán „Szováta bucsu-dal“-át. Most *Kovács* Dezső kolozsvári tanár olvasott fel, mire *Király* Béla ragadta el hegedű szólójával a közönséget. Ezután *Kovács* Károly népdalokat énekelt gyönyörűen, *Szabolcska* Mihály, gyereke betegsége miatt nem jöhetett el. Helyette *Szabó* Jenő „Lázár“ című költeményét szavaltta el nagy hatással. A szép műsört a zágoni dalkar szabatos éneke fejezte be.

Julius 6-án. d. e. 9 órakor kezdődött a *tárgyaló gyűlés* a tagok szép számu jelenléte mellett. Az elnöki széket *Bod* Károly alelnök foglalta el. Tárkányi széles alapon ismertette a kerületben kifejtett egy évi munkásság eredményét, az e. megyék közül kiemelve különösen a székelyudvarhelyi, marosi, enyedi, sepsi és kézdi, mint a hol valóban szép és elismerésre méltó munkálkodás folyt. Tagok száma 892, pénztári bevétel 1859,

kiadás 1157 korona, el nem költhető alaptőke 2253 korona.

Jelentés örömmel és köszönettel vette tudomásul a közgyűlés s titkár indítványát a „Vasárnap“ cz. néplap terjesztése érdekében elfogadta s határozatilag kimondotta, hogy minden e. m. a tagdíjaiból visszamaradó 25%-ból legalább 2 példányban kötelesek azt megrendelni.

Ezután Nagy Károly olvasta föl Sárkány Lajos kolozsvári igazgató tanulmányát a Csulak Zsigmond tüzbiztosítási indítványáról. Felolvasást látható érdeklődéssel hallgatták meg a jelenlevők s végül elhatározták, hogy az egyházi épületek keblbi biztosítására nézve az igazgató-tanácsához fölterjesztést intéz az Értekezlet.

Még Péchy Árpád brassói lelkész felolvasása volt a programban fölveve az egyház társadalmi működéséről. Külföldi és hazai példákból, saját tapasztalatai alapján nagyon szépen fejtegette a felolvasó, hogy miképen kell az egyháznak a társadalmi élet minden rétegében hatni és munkálni. Felolvasása után élénk vita fejlődött ki, melynek végével kimondották, hogy a felolvasásban foglalt indítványokat elfogadjuk és leküldük az egyházmegyei értekezlethez, hogy a megfelelő módokat saját egyházaikban valósítsák meg.

Felolvasások után indítványokra került a sor, melyek közül legelőbb Sándor Józsefé került szönyegre.

Sándor József ugyanis indítványozta Kolozsvárt az Emke parkba egy Bocskay szobor felállítását s e célra ő maga azonnal 200 koronát adományozott. Indítványt értekezlet elfogadta s az indítványtevő, továbbá Bedőházy János, Nagy Károly, Vásárhelyi Boldizsár, Lészai Ferencz személyéből szobor bizottságot küldött ki.

Még Bod Károly elnök mondott néhány szívélyes szót s köszönte meg a város vendégszeretetét, mire a gyűlés lelkes hangulatban véget ért. Szép napok voltak a Kézdivásárhelyen eltöltött napok. A ki részt vett az azokon, egyhamar nem feledi el. Mi magunk úgy éreztük, mintha szentlélekkel teljesedtünk volna meg. Valamennyien egyik barátunk azon szavaival jöttünk haza, hogy most már fogjunk munkához.

Vegyes hírek.

A tanítók nagy gyűlése. Az elmúlt héten tartották meg a magyarországi összes tanítók VI. egyetemes nagy gyűlésüket. Az volt ennek a gyűlésnek legfőbb tárgya, hogy megbeszéljék a közoktatási miniszter új törvényjavaslatát és főleg a tervbe vett tanítói fizetéseket. A gyűlésen részt vett maga dr. Berzeviczy vallás- és közoktatásügyi miniszter is, megígérte, hogy a tanítók észrevételeit szívesen meghallgatja. A fizetésre nézve kimondották, hogy bár joguk volna a IX—X. fizetési osztályokhoz, de most megelégszenek a XI. fizetési osztálylyal. Kovács Lajos (Nagyenyed), indítványára elfogadták, hogy az iskola dolgaiba ne szólhasson bele, a ki nem tanító (értsd: a papok) és az iskola vezetése egészen a tanítók ke-

zébe legyen letéve. Egy másik tanító meg azt indítványozta, hogy a gondnokságot, iskolaszéket is el kell törölni és a szakszerű felügyeletet kell behozni. Természetes, hogy elfogadták ezt is. Hoztak még számos határozatot, melyeket lapunk szüktere miatt nem ismertethetünk. Ezeket ezért említettük fel, mert bármennyire méltányoljuk a tanuság fontos hivatását, de határozatuk egyik-másikához szó fér.

Ferenc Ferdinánd Romániában. Mint egy románlap írja, Ferdinán román trónörökös nagy vadászokat rendez, melyeken igen sok külföldi előkelőségen kívül *Ferencz Ferdinánd* trónörökös is résztvesz.

Kőrösi Csoma Sándor emléke. Kovásznán csütörtökön folyt le a háromszéki egyetemi hallgatóknak *Kőrösi Csoma Sándor* emlékére rendezett ünnepe az egész orbai járás részvételével Kőrösön. Kovásznából 100 lovasból álló bandérium hosszú kocsisor élén zenével vonult ki Kőrösre, ahol körülbelül 5000 főnyi közönség volt jelen. A diszkapunál Dancs Lajos, az Emke olvasókör elnöke üdvözölte az ifjúságot és a résztvevőket. Bodó Albert megnyitója, Pap József ünnepi beszéde, Fadgyas Jenő szaválata és a dal-körök éneke után Sándor József orsz. képviselő Kőrösi Csoma Sándor szülőházát megkoszorozta. Kovásznán este bankett volt és ezután fényes hangverseny, melyen Sándor József Kőrösi Csoma Sándorról felolvasást tartott.

Kossuth emléktábla. Julius 18-án hazafias ünnepély lesz Felsőkemenczén *Kossuth* Lajost, hazánk nagy fiát ugyanis az ottani evang. templomban konfirmáltak s ennek emlékére a következő emléktáblát létesíti a lakosság:

Itt konfirmáltak
KOSSUTH LAJOS
hazánk nagy fiát, volt kormányzóját.

Emléke létesült közadakozásból 1904-ben.

Uj tizkoronás bankjegy. A tiz koronás bankjegyekből rendkívül sok hamis van forgalomban, minek következtében az osztrák-magyar bank már régebben elhatározta, hogy ezeket a most forgalomban lévő tiz-koronás bankjegyeket bevonja és helyettük új tiz-koronás bankjegyeket bocsát ki, a melyek nem lesznek oly könnyen hamisíthatók. Az új tizkoronás bankjegyek azonban csak a jövő tavasszal kerülnek forgalomba. Az új bankjegyek már készülnek, s hogy tavasznál előbb nem juthatnak forgalomba, annak elsősorban az az oka, hogy nagy mennyiségre van belőle szükség, hogy nagy tartalékkészletet kell belőle tartani. A nyomtatás ennél fogva hosszabb ideig tart. A mostani tizkoronás bankjegyből 1903. december 31-én 15,319,969 darab volt forgalomban 153,199,690 korona értékben. A tizkoronás bankjegyből, mivel sokat forog, nagyobb készletet kell tartani az elhasznált és forgalomból kivont darabok pótlására, mint más papirospénzből; hónaponként ezerhét-száz csomag kell erre a célra és minden csomagban ezer darab van. A tizkoronás papirospénz előállítására körülbelül négy fillér darabonként.

Éhenhalt magyar. A székelységből sok magyar vándorolt ki Oláhországba, ahol azonban az izzó magyarfalason kívül még a gazdaságf viszonyok is nagyon nehezítik a boldogulásukat. Sok közülök elzúllik, sőt akad szomorú példa az éhenhalók fajtájából is. Kanta József honfitársunkat úgy szedték fel a napokban Bukarest utcáiról. Kórházba vitték, ahol az orvosok megállapították, hogy napok óta nem volt mit innia, ennie. Megölte az éhség. Lámcsak Oláhországban nem fonják kolbászból a kertet.

Feltámadás a sirban. Finsiedelnben, Svájcban, történt, hogy a mikor egy hirtelen elhalt asszonyt a temetőben elföldétek és a gyászolók már eltávoztak, hogy egy közeli kápolnában gyászistentiszteleten vegyenek részt, a sirásó még csak félig végezte be munkáját, a koporsóból segélykiáltásokat hallott. A sirásó gyorsan kihányta a gödörbe már bevont földet és felnyitotta a koporsót, melyben a vélt halott helyett egy élő asszonyt talált.

Vak leány vizsgálója. A magyar kir. Zeneakadémia vizsgáló bizottsága előtt a napokban egy vak leány jelent meg, hogy a zenetanárnői oklevelet megszerezze. Kabos Ilona, a vak leány, aki a vakok orsz. intézetének volt növendéke, a vizsgát kitűnő eredménnyel tette le s az oklevelet a tanári kar elismerése mellett kapta meg.

Halalos szerencsétlenség. Brassóban halálos végű szerencsétlenség történt a napokban a katonai gyakorlótéren. A Brassóban állomásozó 31-ik tüzérezred egyik ágyuját az eléje fogott lovak hirtelen elragadták; úgy hogy az ágyu felborult és a rajta ülő négy közlegényt maga alá borította. A katonák közül egy halálosan megsebesült, a többi pedig könnyebb sérülést szenvedett.

Nő mint hitszónok. A nők mozgalmának legújabb vívmányaként legközelebb egy asszony fog mint templomi szónok a szószékre lépni. A város, amelyben a nőemancipáció már ennyire haladt: Leicester. Az ottani unitárius egyházban megüresedett a lelkészi állás és a pályázók közül egyik se vált be. Végre egy német születésű kisasszony, Petzold Gertrud, jelent meg a szószéken és két próbaszónoklata annyira tetszett, hogy meg is választották. Mindazok, kik Petzold kisasszonyt már beszélni hallották, a legnagyobb elragadtatással beszélnek róla, egy angol lap pedig a következőket írja: Akadémiai ruhájában és fehér selyemmel beszegett kalapjában mély benyomást tett, melyet nem lehet csak a pusztá kíváncsiságnak tulajdonítani. Valamivel nagyobb a közép-termetűnél és egész modorán sajátos báj ömlik el. Arczvonásai szépek és kifejezésteljes szemével, fekete tömött hajaival és melodikus hangjával mély benyomást tesz hallgatóságára. Lényében van valami aszketizmus, mely minden szavának a meggyőződés erejét kölcsönzi. Petzold kisasszony 28 éves és mint egy német tiszt leánya igen gondos nevelésben részesült. Egy skóczi, majd az oxfordi egyetemen tanult és jövő nyáron Oxfordban fogja a theologiai tanfolyamot befejezni. Állását a leicestersi unitárius egyházban szeptemberben fogja elfoglalni.